

Tervitussõnad

Eesti iseseisvuse taastamisest on möödas rohkem kui kaksikümmend kaks aastat. Kahe tuhande kaheteistkümnes aasta oli pühendatud Eesti Vabariigi põhiseaduse vastuvõtmise kahekümnenda aastapäeva tähistamisele. Õigusliku vaatenurga kohaselt toimub riigivõimu teostamine, riigi haldamine ja valitsemine eelkõige põhiseaduse ja haldusõiguse alusel. Võib küsida, kui palju erineb oma olemuselt riigiõigus haldusõigusest. Kui viidata professor Kalle Meruskile, siis haldusõigus ei ole midagi muud kui konkretiseeritud riigiõigus. Vaieldamatult on rahvahääletusel vastu võetud Eesti Vabariigi põhiseadus õiguslik vundament, mille peale tuli hakata laduma haldusõiguse müüre. Tänapäevaks oleme rohkem kui kaksikümmend aastat rahvahääletusel vastu võetud põhiseaduse alusel Eesti riiki üles ehitanud. Arvestades seda õiguslikku režiimi, millest Eesti vabanes, ei ole murrangulised arengud toimunud mitte üksnes riigi-, vaid ka haldusõiguses.

Esmalt tuleb üheks suuremaks teetähiseks pidada halduskohtute loomist tsiviil- ja kriminaalkohtute kõrvale. Algselt nähti halduskohtute rolli eelkõige haldusõigusrikkumiste asju arutava kohtuna. Täna ei lahenda halduskohus enam haldusõigusrikkumise asju ning tegemist on juba ajaloo hõlma vajunud õigusmõistega. Aja möödudes on halduskohtu tegevuse raskuspunkt kandunud just üha keerukamate avalik-õiguslike vaidluste ja haldusasjade lahendamisele. Seda nii välismaalaste, ehitus- ja planeerimise, maksuvaidluste kui ka korrakaitse asjades. Nendes valdkondades toimub kiire areng, mis nõuab halduskohtunikelt üha laiemat silmaringi ja täiendava materiaalse tundmaõppimist. Tõenäoline on, et üha enam tuleb halduskohtunikel hakata tegelema välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise küsimustega ja veel suuremas mahus Euroopa Liidu õigusega kui täna. Kuigi võib mõelda, et halduskohtu pädevus on kindlalt paika seatud, siis näited halduskohtute praktikast kinnitavad midagi muud. Eriti just need olukorrad, kus tegemist on avalik-õiguslike vaidlustega, mille lahendamiseks ei ole ette nähtud teistsugust menetluskorda kui halduskohtumenetlust. Võtame näiteks kasvõi süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise, rahvusvahelise lapsendamise, vanglas meditsiiniteenuse osutamise juhtumid. Tegemist on vaidlustega, mis on olemuslikult väga tihedalt seotud era- ja karistusõigusega, kuid millega tuleb tegeleda ka halduskohtutel selleks, et isikute põhiõigused ei jääks tagamata.

Teiseks tuleb esile tuua riigivõimu tegevust puudutava õigusregulatsiooni reformimist. Tänapäevaks Eestis võib haldusõiguse kõige olulisemateks tüviseadusteks pidada haldusmenetluse seadust, riigivastutuse seadust, asendustäitmise ja sunniraha seadust ja halduskohtumenetluse seadustikku.

Omaaegsed Justiitsministeeriumi tööplaanid näitavad, et haldusmenetluse seaduse eelnõu oli ministeeriumi tööplaanis juba 1996. a, haldussundi puudutav regulatsioon lisandus sellele 1997. a, halduskohtumenetluse seadustiku uus redaktsioon 1998. a ning riigivastutuse seadus 2000. a. Kuigi korrakaitse seadus oli Justiitsministeeriumis haldusõiguse reformi raames kõrvuti eelmainitud seadustega kõne all juba 1997. a, pole korrakaitseõiguse reform tänaseks veel lõppenud. Eesti haldusõiguse oluline versta-post – korrakaitse seadus – on alles Riigikogu menetluses. Juhul, kui Riigikogu peaks korrakaitse seaduse eelnõu seadusena vastu võtma, võib väita, et Eestis on haldusõigust kandvad seadused välja töötatud. Eesti haldusõiguse suure reformimise ajajärku võib seejärel lugeda lõppenuks.

Kui haldusõiguse suur reformiperiood lõpeb, ei tähenda see kindlasti – parafraseerides Francis Fukuyamat – Eestis haldusõiguse ajaloo lõppu. Eesti haldusõiguse reformi kandvad ideed ja konkreetsed detailid arenevad ajas ja ruumis. Ka kehtiv regulatsioon peab püüdma aja ja ruumiga kaasas käia.

Käesolev konverents kätkeb endas kahte vaadet. Esimest neist võib kokku võtta kui pilguheitu möödunud ehk sellele, kust areng algas ja kust me tuleme. Seevastu teine vaade on suunatud tulevikku ehk sellele, kuhu haldusõigus suundub. Seda mitte ainult Eesti, vaid ka Saksamaa näitel.

Lõpetuseks on paslik tsiteerida professor Paul Varuli rohkem kui 10 aasta taguseid sõnu Justiitsministeeriumi 80. aastapäevale pühendatud teaduskonverentsil „Eesti õigussüsteemi ajalugu, hetkeseis ja perspektiivid“: „Me tahame üles ehitada kaasaegset õigussüsteemi, mis tagab riigi funktsioneerimise ning kodanike õiguste ja vabaduste reaalsuse ja kaitse.“ Kuigi haldusõigusele on halduskohtumenetluse seadustiku, haldusmenetluse seaduse, riigivastutuse seaduse, asendustäitmise- ja sunniraha seadusega alus pandud, nõuab ka see ajas ja ruumis kriitilise pilguga üle vaatamist. Selleks, et tagada ka tulevikus riigi toimimine ja isikute põhiõiguste kaitse, peame juba täna selle nimel tegutsema. Käesolev konverents seda eesmärki endas kannabki.

Täna tähelepanu eest!